

# UVODNIK

U ovom broju *Medijskih istraživanja*, poštovani čitatelji, usmjereni smo na dvije teme koje su na neki način obilježile ovu godinu – dezinformacije u medijima i COVID-19. Znanstveni radovi koje objavljujemo istraživali su ih s empirijskog ili s teorijskog stajališta, pri čemu je nama posebno bilo važno prikazati raznovrsnost metodoloških pristupa i raznolikost znanstvenih interesa.

Tihomir Katulić, u radu **Prema regulaciji umjetne inteligencije (UI): Uvidi i iskustva iz regulacije zaštite osobnih podataka i informacijske sigurnosti**, zasniva svoje istraživanje na komparativnom prikazu i analizi odabranih izvora i odredbi europskog i nacionalnog zakonodavstva kao i analizi nekih drugih znanstvenih izvora u cilju tumačenja postojećih i predlaganih propisa iz područja zaštite osobnih podataka i informacijske sigurnosti, s posebnim naglaskom na etička pitanja regulacije umjetne inteligencije.

Tomislav Levak se u svome radu **Dezinformacije u novomedijskom sustavu – značajke, oblici, razlozi širenja i potencijalni načini njihova suzbijanja** nastoji pojasniti fenomen dezinformacija te utjecaj, veličinu i ozbiljnost tog problema i važnost zajedničkoga djelovanja svih društvenih struktura u njegovu rješavanju. Osvrće se na povijesnu sliku osmišljavanja i proizvodnje neistinitih i netočnih informacija i vijesti, njihovo širenje u različitim razdobljima i uz različite tehnologije što uspoređuje s tim procesima u komunikaciji digitalnog doba. Autor daje uvid u definicije pojma *dezinformacija* koji je na razini Europske unije službeno usvojen. Osvrće se i na srodne termine kao što su lažne vijesti (*fake news*), *misinformation*, *malinformation*, informacijski poremećaj (*information disorder*), informacijsko zagađenje (*information pollution*), alternativne činjenice (*alternative facts*) i drugi.

Josip Popovac je govorio o problemu dezinformacija u medijima na međunarodnom skupu Suzbijanje dezinformacija u eri digitalnih medija, održanom u Zagrebu u Hrvatskom novinarskom domu 27. studenoga 2019. godine. Svoje izlaganje priredio je za ovaj broj *Medijskih istraživanja*, te ga kao izlaganje sa skupa objavljujemo pod naslovom **Dezinformacije u digitalnom dobu: Borba za istinu**. Autor stavlja naglasak na eskalaciju dezinformacija u korpusu javnog znanja naše ere društvenih mreža. Društvene mreže u tom procesu širenja dezinformacija imaju posebnu ulogu. S jedne strane, dokidaju komunikacijski monopol koji je do sada bio rezerviran za uski elitni krug i masovno komuniciranje, ali s druge strane pred društvo se postavljaju sve složeniji zahtjevi borbe za istinu. Rad se bavi i modelom suprotstavljanja utjecaju dezinformacija prema načelima europskog pristupa suprotstavljanja

dezinformacijama, naglašavajući borbu za istinu kao prikladniji model od borbe protiv laži.

Tijana Vukić u članku **Novinarsko obrazovanje i lažne vijesti: Pregled literature** donosi znanstveni pregled literature i istraživanja o novinarskom obrazovanju i lažnim vijestima iz međunarodne i lokalne, hrvatske perspektive. Svrha je rada ispitati povezanost obrazovanja za novinare, kao znanstvene i akademske discipline i nastavne prakse, s problemima koje fenomen lažnih vijesti donosi u digitalno doba masovnih medija. Na temelju sveobuhvatne kritičko-konceptualne analize skupa znanja toga određenog predmeta utvrđeno je da je rasprava o položaju novinarskog obrazovanja u vezi s lažnim vijestima prisutna i raznolika, ali, zaključuje autorica, da lažne vijesti i novinarsko obrazovanje još uvijek nemaju veći interes u istraživanjima hrvatskih znanstvenika.

Marina Mučalo, Anita Šulentić i Damir Jugo u radu **FM radio u vrijeme pandemije bolesti COVID-19: slučaj Grada Zagreba i Zagrebačke županije**, propituju postojeću i potencijalnu ulogu radija kao medija u vremenu korona pandemije, odnosno zdravstvene krize. Metodološki, riječ je o kvalitativnom i deskriptivnom istraživanju koje se temelji na analizi odgovora iz upitnika. Pitanja otvorenog tipa (30 pitanja) grupirana su u tri glavne teme i to organizaciju rada na radiju, uređivačku politiku i komunikaciju sa slušateljima. Upitnik je poslan svim radijskim nakladnicima na području Grada Zagreba i Zagrebačke županije (N=22), od čega ih se 13 (56,5 %) odazvalo i sudjelovalo. Rezultati su pokazali da su programski sadržaji, usprkos dvjema kriznim situacijama, uglavnom ostali isti, uključujući i one informativne, što postavlja pitanje o identitetu radija u novom medijsko okružju.

Miriam Mary Brgles i Dora Škender u svom članku pod naslovom **Operna publika u digitalnom okruženju i operni online sadržaji tijekom karantene COVID-19** usmjerene su na istraživanje u području sociologije medija i kulture. Sukladno promjeni paradigme, koja je potvrđena u istraživanjima u SAD-u, postavile su ova istraživačka pitanja: mogu li se prijenosi opera uživo u kinima podrazumijevati kao kulturno događanje te može li se Dolasseova (1998) kategorizacija publike proširiti novom kategorijom, u koju pripada publika koja opere i operne sadržaje prati u kinima i(li) online, što je bila jedina mogućnost tijekom karantene uzrokovane pandemijom bolesti COVID-19. Primijenjen je fenomenološki pristup i kvalitativna metodologija (metoda opažanja sa sudjelovanjem, četiri strukturirana intervjua i analiza sadržaja). Autorice zaključuju kako je uloga virtualnog prostora, iako drugačija i obilježena specifičnim manjkavostima, gotovo jednako važna kao i fizički prostor u kojem se odvija društvena interakcija operne publike te u tom smislu smatraju da bi bilo opravdano proširenje Dolasseove kategorizacije kategorijom digitalne operne publike.

Zahvaljujemo svima koji doprinijeli izlaženju ovoga broja. Zahvaljujemo na financijskoj potpori Ministarstvu kulture i medija i Ministarstvu znanosti. Zahvaljujemo autorima, recenzentima i suradnicima. Šaljite nam i dalje svoje znanstvene članke, recenzije konferencija i knjiga. Šaljite nam prijedloge, kritike i pohvale.

Glavna i odgovorna urednica  
Nada Zgrabljic Rotar